

POMIĘDZY POZNAWCZYMI A PRAKTYCZNYMI ASPEKTAMI TWIERDZEŃ PRAWNYCH

Co robią uczestnicy dyskursu prawnego, gdy mówią o prawie? Na przykład, co robią uczestnicy amerykańskiego dyskursu prawnego, gdy debatują nad zgodnością kary śmierci z Ósmą Poprawką do Konstytucji Stanów Zjednoczonych? Niniejszy projekt ten ma na celu odpowiedzieć na tego typu pytania poprzez wyjaśnienie, w jaki sposób myśli i wypowiedzi prawne odnoszą się do rzeczywistości. W tym celu niniejszy projekt dąży do przedstawienia najbardziej kompleksowego i trafnego ujęcia twierdzeń prawnych w całym spektrum ich występowania.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że twierdzenia prawne – rozumiane jako konkretne wypowiedzi przypisujące status prawny określonym normom postępowania – mogą wykazywać różnorodne cechy. Weźmy pod uwagę twierdzenie prawne, że prawo nakłada na obywateli obowiązek płacenia podatków. Takie twierdzenie może być oceniane jako prawdziwe lub fałszywe, uzasadnione lub nieuzasadnione w zależności od przedstawionych argumentów, a także podlegać analizie logicznej – podobnie jak każde zwykłe zdanie oznajmujące. Cechy te sugerują, że twierdzenia prawne są wytworem zdolności poznawczych uczestników dyskursu prawnego – to znaczy wynikają z procesów umysłowych związanych z przyswajaniem wiedzy, przetwarzaniem informacji i rozumowaniem. Jednak uczestnicy dyskursu prawnego często używają tych samych twierdzeń do strukturyzowania rozważań dotyczących działania, oceny własnego postępowania lub kierowania i oceniania działań innych. Na przykład przekonanie, że prawo nakłada obowiązek płacenia podatków, może motywować kogoś do ich zapłacenia, stanowić krytykę wobec tych, którzy tego nie robią, lub być wezwaniem do działania. W tym świetle twierdzenia prawne wydają się być kształtowane nie tylko przez poznanie, ale również przez zdolności konatywne – czyli zdolności związane z działaniem i motywacją.

Napięcie między poznawczym a konatywnym wymiarem twierdzeń prawnych przywodzi na myśl obraz Pietera Bruegla *Walka postu z karnawalem*, w którym zdyscyplinowana sfera religijnej ascezy ściera się z żywiołowym, pożądanym napędzanym światem karnawału. Z jednej strony uczestnicy dyskursu prawnego przypominają średniowiecznych ascetów – oddanych poszukiwaczy prawdy, którzy z monastyczną skrupulatnością analizują teksty, precedensy i zasady, by odkryć obiektywną rzeczywistość prawną. Ich kwalifikacje norm jako prawnych wynikają z procesów poznawczych ukierunkowanych na odkrycie prawdy, podobnie jak u naukowców obserwujących zjawiska naturalne. Z drugiej strony ci sami uczestnicy działają również jako praktyczni agenci – bardziej przypominający karnawałowych uczestników Bruegla – których wypowiedzi są napędzane namiętym dążeniem do osiągnięcia określonych rezultatów.

Niniejszy projekt podejmuje istotny brak w dotychczasowych badaniach: brak systematycznego ujęcia, które uwzględniłoby pełne spektrum sposobów użycia twierdzeń prawnych. Obecny stan badań nie oferuje autentycznego, pogłębionego wglądu zarówno w poznawczy wymiar twierdzeń prawnych – w szczególności ich desygnaty, warunki prawdziwości i wrażliwość na kontekst – jak i w ich wymiar praktyczny, zwłaszcza w odniesieniu do genezy i statusu (pierwotnego vs wtórnego) ich cech praktycznych. Aby wypełnić tę lukę, projekt wyróżnia trzy ramy wyjaśniające – reprezentacjonizm, ideacjonizm i inferencjalizm – oraz trzy strategie, które można w ich ramach skonstruować: kognitywizm, ekspresywizm i podejście hybrydowe. Celem projektu jest ustalenie, w jaki sposób te ramy i strategie mogą wyjaśniać wieloaspektowy charakter twierdzeń prawnych oraz która konstrukcja teoretyczna oferuje najbardziej przekonujące wyjaśnienie ich własności.

Na tej podstawie projekt może wygenerować nowe spostrzeżenia i otworzyć nowe kierunki badań w ramach nauk prawnych. Po pierwsze, projekt wyjaśni rzeczywiste role, jakie artefakty prawne odgrywają w wyjaśnianiu prawdziwości twierdzeń prawnych, dostarczając tym samym istotnych informacji na temat relacji między twierdzeniami prawnymi a wiedzą prawną zdobytą w toku edukacji i praktyki. Ponadto, poprzez analizę charakteru niezgodności między *prima facie* sprzecznymi twierdzeniami prawnymi, projekt może w przyszłości przyczynić się do opracowania skuteczniejszych metod rozwiązywania takich sporów. Jednym z potencjalnych społecznych oddziaływań projektu jest jego odniesienie do obecnego wzrostu populizmu. Zgodnie z jednym z podejść do populizmu, jest on ideologią, która postrzega społeczeństwo jako ostatecznie podzielone na dwie jednorodne i antagonistyczne grupy: „czysty lud” kontra „zepsuta elita”. Przejawia się to w populistycznej krytyce elity prawniczej jako arbitralnie wyrażającej swoje preferencje w imię prawa. Projekt, podejmując pytanie o to, co faktycznie robią uczestnicy dyskursu prawnego, formułując twierdzenia prawne, dostarczy bardziej zniuansowanego filozoficznego ujęcia natury twierdzeń prawnych, co z kolei może zaoferować bardziej precyzyjny zestaw narzędzi pojęciowych dla filozofów polityki analizujących populistyczną krytykę elit prawniczych.